

פרשת תולדות

הכי קרא שמו יעקב

ד"ר אפי פז

סיפור מערכת היחסים בין שני האחים משאיר אצל הקורא התמים תחושת זעם כלפי יעקב הנוכל המנצל את חולשותיו של אחיו הגדול. יעקב מנצל את עייפותו של עשו וסוחט ממנו ויתור על הבכורה ומנצל את היעדרותו של עשו מהבית, בשעה שיצא למלא את בקשת יצחק אביו, ולוקח במרמה את הברכות שאביו הבטיח לעשו אחיו.

תירוצים רבים נתנו על ידי הפרשנים בניסיון להצדיק את מעשי יעקב. אני מבקש במאמר זה לנסות ולהציג מתוך הביטויים המופיעים בתורה, מה היא עמדת התורה כלפי העניין.

בתיאור השיחה בפרק כז', בין רבקה ליעקב מודגש הביטוי "שמע בקולי" ח ועתה בני, שמע בקלי--לאשר אני, מצוה אתך..... יג ותאמר לו אמו, .. אך שמע בקלי, ולך קח-לי.

הביטוי "שמע בקול" מופיע לראשונה אצל אברהם ושרה והוא יוצא מפי הגבורה. ט ותרא שרה את-בן-הגזר המצרית, אשר-ילדה לאברהם--מצחק. י ותאמר, לאברהם, גרש האמה הזאת, ואת-בנה: כי לא יירש בן-האמה הזאת, עם-בני עם-יצחק. יא וירע הדבר מאד, בעיני אברהם, על, אודת בנו. יב ויאמר אלהים אל-אברהם, אל-ירע בעיניך על-הנער ועל-אמתך--כל אשר תאמר אליך שרה, שמע בקלה: כי ביצחק, יקרא לך זרע.

בראון דסברג בשבועון "שבת בשבתו" גליון 1495 כותב: "...מה פשר הניסוח הזה, אברהם צריך לציית לכל דברי שרה? ולא רק בנושא גרוש בן הגר? בפסוק קודם נאמר וירע הדבר מאד בעיני אברהם.. אומר ה' לאברהם לא להתייחס רק למה שרואות עיניו, ולא רק לתוכן דברי שרה, אלא "שמע בקולה", האזן לנימת הדברים. בדרך כלל הביטוי "לשמע בקול" מתייחס לשמיעה בקול ה'. אולם כאשר מדובר על לשמוע בקול אדם, אפשר לשער את נימת דבריו, שהשפיעו (או לא) על השומע: את קולה הדואג של רבקה ליעקב "ועתה בני שמע בקולי"....."

אני רוצה לאמץ פרוש זה ולומר כי "ניכרים דברי אמת" שיחה אמיתית הנובעת מעמקי הלב ולא מן הפה ולחוך, היא שיחה כנה ובעלת ערך למשמיע וגם לשומע. יש בה ערך המתקיים לעולם.

בפרקי אבות פרק ה משנה 16 נאמר

כל אהבה שיהא תלויה בדבר, בטל דבר, בטל דבר, אהבה. ושאונה תלויה בדבר, אינה בטלה לעולם. איזו היא אהבה התלויה בדבר, זו אהבת אמן ואתם. ושאונה תלויה בדבר, זו אהבת דויד ויהונתן:

נראה לי כי סיוע נוסף לדברי המשנה ניתן להביא מפרשתנו.

ויאהב יצחק את-עשו, כי-ציד בפיו; ורבקה, אהבת את-יעקב.

אהבתו של יצחק תלויה בדבר, בציד שעשו מביא לפיו, ולכן היא אינה

מתקיימת, ואילו אהבת רבקה היא ללא תנאי ועל כן היא מתקיימת. שוב הוכח
שהאינטואיציה הנשית גוברת על זו הגברית, רבקה מיטיבה לעמוד על קנקנם
של בניה. "עד כאן הקפה ראשונה."
למתעניינים מה בכל זאת מצא יצחק בעשו? אחד המאמרים שמנסה לדון בכך
הוא מאמר של הרב יהודה עמיטל בנושא: "ויאהב יצחק את עשו.... ורבקה
אוהבת את יעקב"